

# ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15  
ДИНАРА  
1952



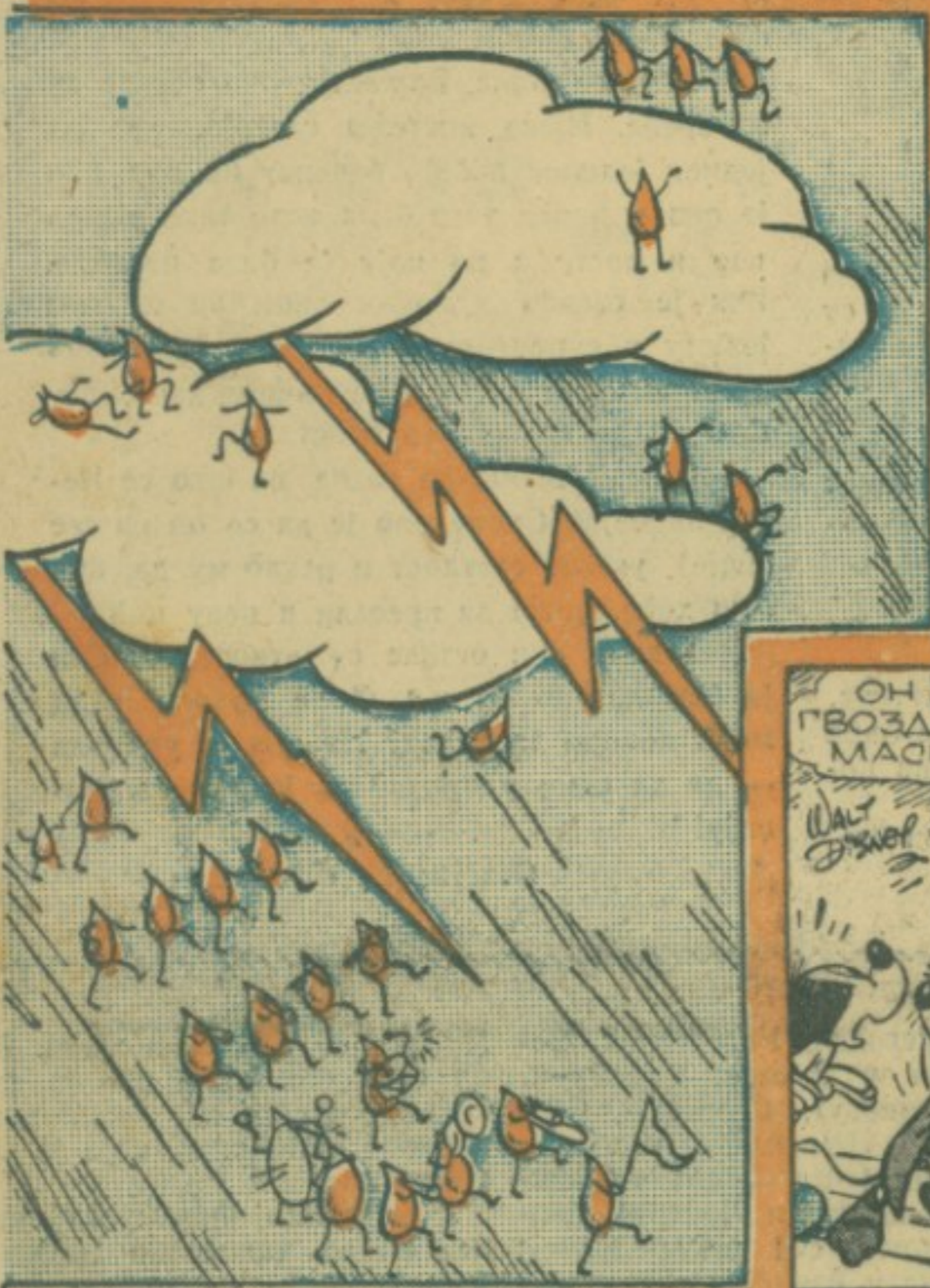
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVIII — Број 232 — Субота, 9 јун 1956

## МИКИ

## збоге и незбоге у Мишојотшанији

4



НЕУСТРАШИВИ ПРАВЕДНИ КРАЈ  
P.S. СВАКОМЕ ОНОМЕ КО СЕ С ПРЕДЊИМ НЕ СЛАЖЕ БИЋЕ ОДМАХ ОДРУБЕНИ ГЛАВА И РЕП.  
Твојим маске с.р.



25/56

# БОРБА ЗА ФЛОРИНУ

## ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(11) Роман од И. АСИМОВА

— Не могу ми ништа, — настави весело — чак и да су ме ухватили. И они би морали да признају да нисам учинио ништа сем што сам се у једном тренутку нашао на њиховом путу док су гоњили неког другог... Дозволите да се претставим. Ја сам Мет Корво, али ме обично сви зову Пекар. А ко сте ви?

— Теренс слеже раменима.  
— Па...  
— Схватам вас. Оно што не знам, не могу ни да одам, — рече Пекар на Теренсово „па“. — Можда сте у праву. Можда? Али, зар не мислите да бисте могли да имате поверења у мене. Ја сам вас спасао од патролџија, зар не?

— Да, хвала вам. — Теренс није успео да у своје речи унесе бар мало срдачности. — Али, како сте знали да гоње баш нас? Било је још људи на улици који су бежали испред патролџија.

Пекар се насмеши:  
— Да, али нико од њих није имао таква лица као ви. Ваша је човек могао да истуца и употреби за прављење креде, толико су била бледа.

Теренс је покушао да му узврати осмех, али му то не пође за руком.

— Не знам зашто сте због нас ставили на кошку свој живот, али у сваком случају хвала вам. Знам да за овако нешто није довољно само „хвала“, али то је једино што сад могу да учиним.

— Није ни потребно дашта учините, — одговори Пекар наслањајући се дејима на зад. — Ја то чиним кад год ми је могућно. У томе нема ничег личног. Да су патролџије прогониле неког другог, ја бих и за њега учинио све што бих могао. Ја мрзим патролџије.

— Зар вам то не доноси неприлике? — зачуђено запита Валона.

— Свакако. Погледајте ово, — одговори он, показујући свежу озледу на образу. — Али, зар мислите да би таква стварица требало да ме застраши? Ето, због тога сам и саградио ову лажну пећ. Она је одлично склониште и не верујем да ће патролџије успети да је икад открију.

Валонине очи биле су широке и отворене.

и у њима су се, помешани, огледали ужас и дивљење.

— Знате ли колико племенитих има на Флорини? — настави Пекар. — Десет хиљада. Знате ли колико има патролџија? Можда двадесет хиљада. А нас домороцаца има пет стотина милиона. Ако бисмо се удружили против њих...

— Наши бисмо се пред њиховим пушкама, топовима, неуронским бичевима, Пекару, — прекиде га Теренс.

— Да! Али то само значи да бисмо и ми морали да дођемо до истог оружја. Ви градоначелници живите искувише близу племенитих. Због тога их се и бојите.

Свет у коме је Валона досад живела од једном се, у овом једном дану, потпуно преокренуо. Овај човек бори се против патролџија и с безбрижним самопоуздањем разговара с једним градоначелником. Због тога, кад се у једном тренутку Рик приблизи уз њу, она је, додуше нежно, уклонила његову руку са свог рукава и рекла му да спава. Једва да га је и погледала. Желела је да чује сваку реч коју овај необични човек изговори. А он је настављао:

— И поред пушака, неуронских бичева и топова, Саркијани уствари држе Флорину готово искључиво захваљујући помоћи сто хиљада градоначелника.

По Теренсу се видело да су га ове речи увериле, али Пекар је, упркос томе, наставио:

— На пример, погледајте себе. Пристојно, депо одело. Кладио бих се да имате и добар стан, своју личну библиотеку књига-филмова, за вас не важи забрана појављивања на улици после појаве. Ви чак можете да одете у Горњи Град кад то зажелите. Племенити вам не би дали све те привилегије тек онако, низашта.

Теренс је осећао да се налази у таквом положају да не сме да се наљути.

— У реду, — рече. — А шта бисте желели да градоначелници учине? Да почнемо да се тучемо с патролџијама? Шта би то користило? Признајем да ја одржавам ред у свом насељу и да се старам да се изрази одређена количина ткањина у ткањницама, али с друге стране трудим се

да становнике заштитим од свих невоља. Покушавам усто да им, у границама закона, помогнем што више могу. Зар је то мало? Једног дана...

— Ах, једног дана. Ко може да чека тај ваш дан? Кад ја и ви будемо мртви, зар ће онда бити важно ко управља Флорином? За нас важно, мислим.

— На првом месту, — поче Теренс — ја мрзим племените више но ви... Теренс заћута, црвен од узбуђења. Пекар се смејао.

— Наставите. Поновите то што сте рекли. Нећу вас издати због тога што мрзите патролџије. А шта сте учинили да вас прогоне?



Теренс је ћутао.

— Добро, — рече Пекар — онда ћу покушати сам да погодим. — Кад су они плаћеници налетели на мене, видео сам да су страховито раздражени. Раздражени некако лично, а не због тога што им је неки племенити рекао да такви треба да буду. И ја због тога сматрам да се могло догодити само једно: оборили сте песницом неког патролџију, једног од њихових. А можда сте га и убиле.

Теренс је и даље ћутао. Али, то није утицало на Пекара и он је наставио пријатељски:

— Сасвим је можда у реду што ћутите. Али, понекад није добро бити сувише опрезан, начелниче. Вама ће бити потребна помоћ. Они знају ко сте ви.

— Не, не знају, — журно одговори Теренс.

— Тако у Горњем Граду морали су видети ваше документе.

— А ко каже да сам био у Горњем Граду?

— Мислим да јесте. Кладио бих се да сте били.

— Погледали су моју легитимацију, али не верујем да су је гледали толико дуго да би прочитали моје име.

— Ипак, и то им је било довољно да знају да сте градоначелник. И сад, треба само да пронађу који се начелник не налази у свом насељу или да нађу оног од њих који не би могао да положи рачуна о свом данашњем кретању. Уверен сам да су све телефонске линије на Флорини употребљене да се то дозна. Мислим да сте у неприлици, градоначелниче.

— Можда.

— Знате ви добро да то није само „можда“. Желите ли помоћ?

Цео разговор водио се шапатом. Рик се у међувремену склопачао у једном углу и заспао. Али, Валонине очи штетале су од једног до другог саговорника.

Теренс одмахну главом.

— Не, хвала. Ја... већ ћу се некако извући из овог.

Пекаров смех се поново зачу.

— Биће занимљиво видети како ћете се извући. Не гледајте на мене са омаловажавањем само због тога што сам необразован. Ја имам других предности. Слушајте, пред вама је читава ноћ за размисавање. Можда ћете се ипак одлучити да прихватите помоћ.

У мраку собе, Валонине очи остале су отворене. Њена постела састојала се од једног јединог ћебета баченог на под, али је она и поред тога била исто тако добра као и постела на коју је била навикла. Рик је спавао дубоким сном на другом ћебету у супротном углу. Увек је спавао дубоким сном после узбудљивих дана, пошто би му главобоља престала.

Теренс је одбио да легне, на што се Пекар насмејао (нагледало је да се он на све смеје), угадио светлост и рекао му да, ако баш хоће, може да преседи и целу ноћ.

Валонине очи остале су отворене. Сав је био далеко од ње. Хоће ли она икад моћи поново да спава? Па она је ударила — да ли само ударила? — једног патролџију!

(Наставиће се)

# ПРИЧА О СОЛИ

Сваког дана, за време сваког обела, на нашим трпезама стоји посуда са сољу. Она ивичим не привлачи нашу пажњу, јер је за нас кухињска со обична ствар. Још на првим часовима хемије научили смо њен хемиски састав и формулу. Али, на тим часовима нису нам причали да су се некад због соли читава племена селила из једног краја у други, да су због ње беснели ратови и избијале побуне, да су око ње испредани митови и стварни верски култови.

Без соли — то ми сви знамо — нема живота. Дивље животиње уносе у организмизам потребне количине соли с месом и краљу својих жртава. Биљоједи, пак, налазе траву у којој има соли, траже изворе сланих вода, налазе со у земљи. У тропским прашумама протежу се десетинама и стотинама километара дуге стазе које су утајкале разне животиње на свом путу до сланих воде, сланих језера или сланих блаштишта.

Имако човек, као и животиње, не може да живи без соли, било је племена и народа који је никад нису чак ни видели. На једном месту у „Одисеји“ пише: „Путуј по туђим земљама док не стигнеш у државу смртних који не знају за море и који никад нису окусили јело зготовљено са сољу.“ Стари грчки песник вероватно је мислио на нека ловачка племена која су се некадашње хранила сировим месом. Нека племена у Северној Америци, Новој Гвинеји и Аустралији такође нису знала за со све до доласка првих Европљана. Па ипак, и они су уносили со у организмизам, на тај начин што су диле морску воду и јели биљке које садрже знатне количине соли.

ли њену вредност, претстављајући нерешиву загонетку. И као што су многе предмете и појаве у природи објашњавали натприродним силама, тако су и соли приписивали разна магична својства и сматрали је симболом бојанских сила. Старо мексичко племе Астеци имало је не само бога сунца, већ и богињу соли. На дан њеног празника они су чамцем одводили једну девојку до средине сланог језера и тамо јој отсечали главу. Нариме, код њих је постојало веровање да крв жртве посвећује језеро и обнавља у њему заливне соли. У митологији старе Кине, пак, прича се о богу Феј-Ну који је научно људе како да добијају со и како да је употребљавају.

У древна времена со је била симбол вечности, постојаности и живота. Јер, без ње је живот био немогућ, помоћу ње се храна могла чувати од кварења, а она сама остала је увек иста и непромењена. Због тога су со приносили на жртву боговима, њоме су даривали младе брачне парове и њоме посипали гробове мртвих. Стари Грци и Римљани урађали су у море да би се „очистили“, а њихови свештеници пре уласка у храм прали су руке сланом водом.

Но, с друге стране, особина соли да у јаком раствору уништава живе организме била је узрок што су је неки сматрали симболом проклетства и уништења. По древном египатском миту, со је постала од отровне плувачке Сета, бога пустиње. Тамо где су пале каш његове плувачке тло је поустало бесплодно, тамо су настајале несреће. У ратовима, после уништења непријатељског града, победници су њоме сипали развалине соли, да би он вечито остао у рушевинама и да се не би обновио.

Познати путописац Марко Поло прича у својој књизи „Милон“ да су у Кини у 13 веку од соли правили новац. „У малим котловима врн вода са сољу. После једног часа



„Дете сунца и мора“

со добије наглед теста и из њега се онда праве колачићи. Они колачићи који се на горњој страни распукују, а на доњој остану равни, стављају се на вруће опеке близу ватре, да би се осушили и стврдали. На такве новчиће удара се жиг његовог величанства императора и њих не сме да прави нико други сем царевих личних чиновника. Осамдесет таквих колачића вреде као један сагн (португалска мера за тежину) злата.“

Со је била нарочито на цени код афричких племена. За килограм соли могао се некад добити килограм златног праха. Још пре двадесет година — средином четврте декаде овог века — у Етиопији је био у оптицају новац од соли. „Слана монета“ имала је облик шипке дугачке 65 а широке пет сантиметара и била је тешка 640 грама. Тај новац називао се „амале“ или „реј“ и могао се, према потреби, и иситнити: преломити на четири дела.

О огромној улози коју је со играла у животу разних народа говоре нам многа географска имена: Солнакме, Солци,

Москви су избили пожари. Да ли галич у Русији; Салцбрун, Салцкаммергут, Салцбург, Салццунген у Немачкој и Аустрији; Сељетан (сејл — со) у Француској покрајини Лорени; Марсеј (морска со) у Француској; Солтвил у Америци; Лаванануптра (град соли) у Индији.

Многе странце старих летописа говоре о ратовима и бунама које су избијале због соли. Полулегендарни цареви Рима из првог периода његовог постојања ратовали су с Латинима, Сабинањима и Етрурцима да би завладали ушћем реке Тибра, где се добијала со. У супариштву између Рима и Картагине велику улогу играла је борба за солане које су имали Финијани. Римски историчар Тацит описује борбу између германских племена Хата и Гермунда која је, 98 године, настала због сољу богате пограничне реке. У тој борби Хати су били уништени до последњег човека.

Трговина сољу била је у Средњем веку један од најважнијих извора прихода феудалних господара. У 16 и 17 веку трговци сољу у Русији морали су на свакој раскрсници и на сваком мосту да плаћају нарочите трошарине. Посебне таксе морали су да плаћају и за прелаз преко реке, долазак на трг, као и за продају. Да би поправио стање своје благајне, руски цар Алексеј, отац Петра Великог, прописао је, 1646 године, нове намете на трговину сољу, због чега је њена, и онако већ висока, плаћана цена била удвојстручена. Становници нису могли куповати со у потребним количинама, а трговина сувом рибом наједном је престала, јер рибари нису били у могућности да је усоле. Незадовољство народа било је толико да је цар, годину дана касније, морао да повуче тај свој пропис, али је наместо тога ударио друге намете, захтевајући да се све одједном исплате за три године унапред. Озлојеђен, народ се побунио. Куће многих бољара који су насилно спроводили ову цареву одлуку биле су разрушене, а у

Москви су избили пожари. Да ли себе оправдао, цар је сну кривицу бацио на неколицину високих чиновника, које је јавно казнио.

У феудалној Француској, намет на со, такозвани „габел“, био је један од најважнијих извора за попуњавање краљевске благајне. Нарочитим указима била је одређена количина соли коју је сваки становник морао да купи. Намети на со — нише један хроничар из 16 века — толико су високи да је о томе страшно говорити. И поред тога што су насеља разорена ратовима и што се хлеб не може набавити ни за малу децу, која умру од глади, со се мора куповати свака три месеца. Со кошта много скућше од онога што сељак може да заради за годину дана. Да би купили обавезну количину соли, многи су дошли до тога да продају пећ на којој деци справљају храну, да продају сламу на којој спавају и хлеб од овса којим би се хранили још дан-два. И, добивши со, нису знали шта ће с њом, јер за јело више ничега није било.

У давна времена учењаци су веровали да со настаје дејством сунчаних зракова на воду. Тако Питагора пише да со води своје порекло од „најчистијих родитеља: сунца и мора“. У радионицама средњовековних алхемичара со је такође заузимала значајно место. Заједно с водом, земљом, ватром, сумпором и живом, со је сачињавала „седам елемената из којих се састављају“. Она је у том колу означавала „неразрушивост“. Со се употребљавала приликом алхемичарских покушаја да се добије „камен мудрости“ и злата. Разуме се, алхемичари нису успели у тим својим покушајима, али су с друге стране сазнали за многе хемиске особине соли. Па ипак, тек почетком 19 века, кад се у хемиским истраживањима почео примењивати електрицитет, сазнао се тачан хемиски састав соли.

# ПУТОВАЊА ОВО ГЛОБУСА

**Т**еографска карта постала је свакидања човекова потреба. Ко жели да путује пешке, возом, коњем, авионом или бродом, ко хоће да иде у лов, да трага за новим областима или да учи историју, мора да има мапу. Пред вашим очима, док седите у удобној соби, из мапе, као под дејством мајоричарског штапића, ничу градови, предели и људи.

Карте друмова данас се могу купити у свакој земљи, а некад су мапе представљале поверљив документ и строго су чуване. Онај ко би одао њихову тајну изгубио би главу за 24 сата. Некада је за Корзиканце проналазак туђе географске карте претстављао највеће благо, јер их је она водила на извор непознатог изобиља. Кријући своје примитивно израбене мапе, морнари Тира чували су трговачке путеве по Средоземљу, арапски морепловци изворе шафрана, камфора и свиле, Шпањолци злато из Новог Света, а Холанђани драгоцене производе из Источне Индије.

На основу својих мапа, Колумбо и Магелан су извршили бесмртна путовања. Иако чуване у сигурним подручјима Севиљског архива, њихове географске карте биле су толико предмет туђе радозналости да су у току времена готово све ишчезле и потпуно необјашњив начин. У 17 веку, кад је холандско Источноиндијско друштво отштампало 180 карата са означењем поморског пута за Индију, у овај „поверљиви атлас“, како су га називали, могли су да гледају само капетани друштва.

У то време понос Холандије били су чувени карто-



графи Меркатор, Блас и Јансон. Да би се схватила њихова вредност и цртачка уметност, треба бацити поглед бар на једну њихову карту, рађену пре три и више столећа, и видети како су сликали острва с богатим зачинима и како су улепшавали мора разиграним делфинима, морским змијама, галијама пуних једара и пенушавим таласима.

Данас картографија претставља индустрију своје врсте. Мапе више нису тајна, а има их од сваке врсте: физичке, економске, рудне, о подземним пећинама за спелеологе, карте морског и океанског дна итд. Али, за нестручњака нема боље географске карте од доброг атласа. Држећи га у крилу, човек може да посети и она места која никад у животу неће видети, од Канарских Острва до сибирске тундре. Са њим ће посетити и старе градове као што су Тир и Самарканд, пловиће Гангом и Тигром, покрај Златне Обале и Обале Слоноваче, све до Острва Ветра и Острва под Ветром.

Међу првима који су се запитали како изгледа Земља и који су покушавали да је нартају били су стари Грци. Још тада се сматрало да је Земља донатастог облика. Око 150 године наше ере, Клаудије Птоломеј, астроном и географ, завршио је свој велики атлас, у коме је доказао да Грчка није центар света, као што су је замишљали његови земљани из микенског доба. Разне експедиције и освајања омогућили су Птоломеју да изради и карту северне Европе, све до данашње Данске и Шетлендских Острва. Њему је пошло за руком да на југу обухвати приличан део Африке, а на истоку доста значајну област коју је још он назвао Индијом.

Кад су стари становници Европе, у току деценија, видели како с „непознатог Истока“ долазе камиле натоварене свилом, а с југа, с „Црног Континента“, товари словаче, схватили су најзад да постоје и друге земље и да они сами претстављају само део света који се налази око обала Средоземног Мора.

Почетком Средњег века било је заборављено оно што су знали стари народи. Калуђери, који никад нису напустили зидове својих манастира, узели су искључиво право да говоре о слици света према својим догматичким прописима. Тада је поново био пронађен „центар света“ — Јерусалим. Географске карте нису се управљале према северу, већ према истоку, јер се тамо — веровали су они — налази земаљски рај. Пошто су се у Старом завету помињала „четири угла света“, неки картографи су из тога закључили да је Земља подељена на правоугаонике.

Међутим, све чешћа путовања и ратови, а нарочито крсташки походи, путописи Марка Пола, извештаји португалских морепловаца који су пловили око Африке да би открили Индију — све је то знатно проширило границе ограниченог света какав су били саздали схоластичари.

Једну од најстаријих географских карата тога доба, која је грубо израбена на говеђој кожи и претставља „последње“ откриће португалских морепловаца, израдио је Хуан де ла Коза, један од Колумбових капетана, 1506 године. Прва штампана карта Новог Света израбена је 1506 године. Од ње је остао само један примерак, који се чува у изванредној колекцији мапа у Британском музеју.

Ваља знати да су све модерне карте подједнако погрешне. Пошто је Земља округла, њена једина тачна претстава показује се на глобусу. Међутим, пошто су глобуси сувише мали, тако да се на њима мало шта може наћи, или сувише велики и непрактични, картографи су приморани да раде с равним површинама. Али, ако је Земља приказана на равним површинама с више или мање грешака, мале површине су сасвим тачно планиране.

Године 1891, бечки географ Албрехт Пенк први пут је предложио да се израде међународне мапе света начињене према опште признатим принципима и с јединственим ознакама. Иако је његов предлог примљен и у Лондону основан центар за израду географских карата, два светска рата онемогућила су сваку међународну сарадњу у овом смислу. Данас у Организацији Уједињених нација постоји засебно одељење које треба да изврши овај циновски задатак.

WALT DISNEY'S

## ЛЕГЕНДЕ О ДЕВИ КРОКЕТУ

ИДУКИ ДЕВИЈЕВИМ ТРАГОМ, ЦОРИ ЈЕ СТИГАО ДО ЛОГОРА КОМАНЦИ.

БУЊЕВИ! БАТРА! ШТА ЛИ ТО РАДЕ С ДЕВИЈЕМ?

ЧИНИ МИ СЕ КАО ИГРА СМРТИ!

АЛИ, ЦОРИ СЕ ВАРАО! У ЛОГОРУ КОМАНЦИ ВЛАДАЛО ЈЕ ДРУГАЦИЈЕ РАСПОЛОЖЕЊЕ.

ИГРА СУЊУ! У ЧАСТ БЕ-ЛОГ РАТНИКА... НАШЕГ ПРИЈАТЕЉА!

САМО ДА НЕ СТИГНЕМ КАСНО...

ПУШИ, БЕЛИ РАТНИЧЕ, ДА БИ ВЕЛИКИ ДУХ ВИДЕО ДА СИ САДА МОЈ БРАТ!

ДЕВИ! ШТА ТО РАДЕ С ТОБОМ?

ЦОРИ!

ЈЕСИ Л' СИГУРАН, ДЕВИ, ДА ТИ ЈЕ САСВИМ ДОБРО?

БИЛО МИ ЈЕ... ДОК НИСАМ ПРОГУТАО ОВАЈ ПРОКЛЕТИ ДИМ...

ДЕВИ КРОКЕТ, КРАЈ ПРАШУМЕ... ПОГРИ-НУО ОД ЛУЛЕ МИРА... ГОДИНЕ 1833...

И ДРУГИ БЕЛИ РАТНИК ТРЕБА ДА ПУШИ... И ОН ДА ПОКАЖЕ ВЕЛИКОМ ДУХУ ДА СМО САД ПРИЈАТЕЉИ!

НАСТАВИТЕ СЕ

## КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

### УСЛУГА ЗА УСЛУГУ

Риба „пилот“ игра улогу водича и стражара похлепној ајкули. Ајкула је позната по томе што прождире готово све, али никад свог мајунског праћоца. У накнаду за своје „у-



слуге“ мала риба ужива заштиту свог моћног пријатеља, а припада јој и делић ајкулин-ог плена.

### МОКАСИНИ

Мокасини су плитке ципеле северноамеричких Индијанаца. Те ципеле немају пета, а праве се од коже дивљачи и укршавају везом у бојама. Понегде су мокасини прављени тако да су били спојени с погавицама.

### Аутографи

**А**утограф је реч или спис који је неко лице написало својом руком, за разлику од преписа или копије. Под тим именом познатије је својеручни потпис. Назив аутограф долази од грчких речи: ауто, што значи сам, и графини, што значи писати. У обичном говору више се употребљава израз аутограм, али је то мање исправно. Аутографи за филологе и дипломате имају доказну моћ, па су због тога аутографи владара, државника, научника, књижевника, а у новије време и спортских рекордера и глумца, нарочито филмских, од давних времена чувани као драгоцености у архивама и библиотекама.

Збирке аутографа постоје и у Старом веку. Само скупљање узело је већег маха најпре у Француској, у 16 веку. Прву већу збирку прикупио је (у првој половини 17 века) Ломени де Бријен, секретар француског краља Анрија IV. Француски скупљачи аутографа у првом реду су сабирали историјске исправе, мемоаре, извештаје посланика, писма знаменитих људи, нарочито научника. Те збирке доста је откупљивала јавна библиотека у Паризу због богатства историјске грађе која се у њима налазила. Страст за скупљањем аутографа прешла је из Француске у Englesку, а одатле, у другој половини 18 века, у Немачку и остале земље. У прво време код скупљача аутографа владало је више научно интересовање, а доцније се појавила и мисао да се кроз рукописе проучавају необичне карактеристике појединих личности.

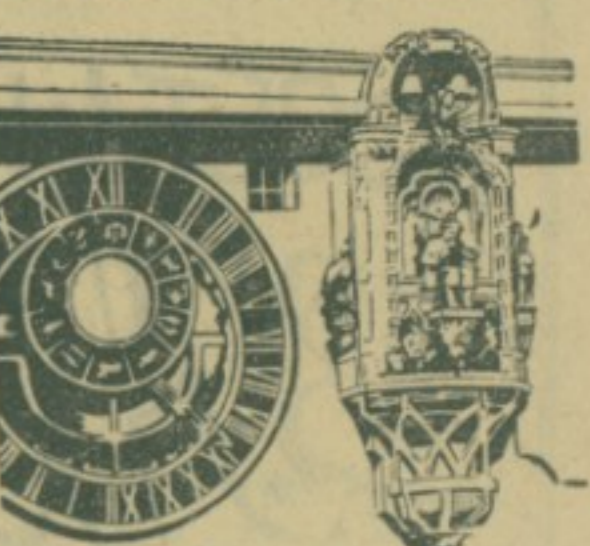
У току времена број скупљача аутографа се повећао, па су аутографи постали предмет трговине, која је обично у вези с трговиним антикварним књигама и уметничким предметима. Прва јавна распродаја аутографа обављена је са Ришељовом збирком 1801 године, а од 1820 године те распродаје биле су чешће. Године 1822 у Паризу се појавио и каталог аутографа. Цене аутографа мењале су се због разних узрока. Тако се у обзир уз-

мала реткост рукописа, његов садржај и величина, да ли је објављен или није, да ли је аутор цео рукопис написао или га је само потписао, да ли у рукопису има датум и место када је и где постао, затим печат или наслов, како је очуван итд. Пошто је била велика потражња за аутографима, то су се почели јављати и фалсификати.

Реч аутограф у књижевности од 16 до 18 века означава и књиге сложене под надзором аутора, а у метеорологији аутограф је справа која сама бележи извесне појаве.

### ВЕСЕЛИ ЧАСОВНИК

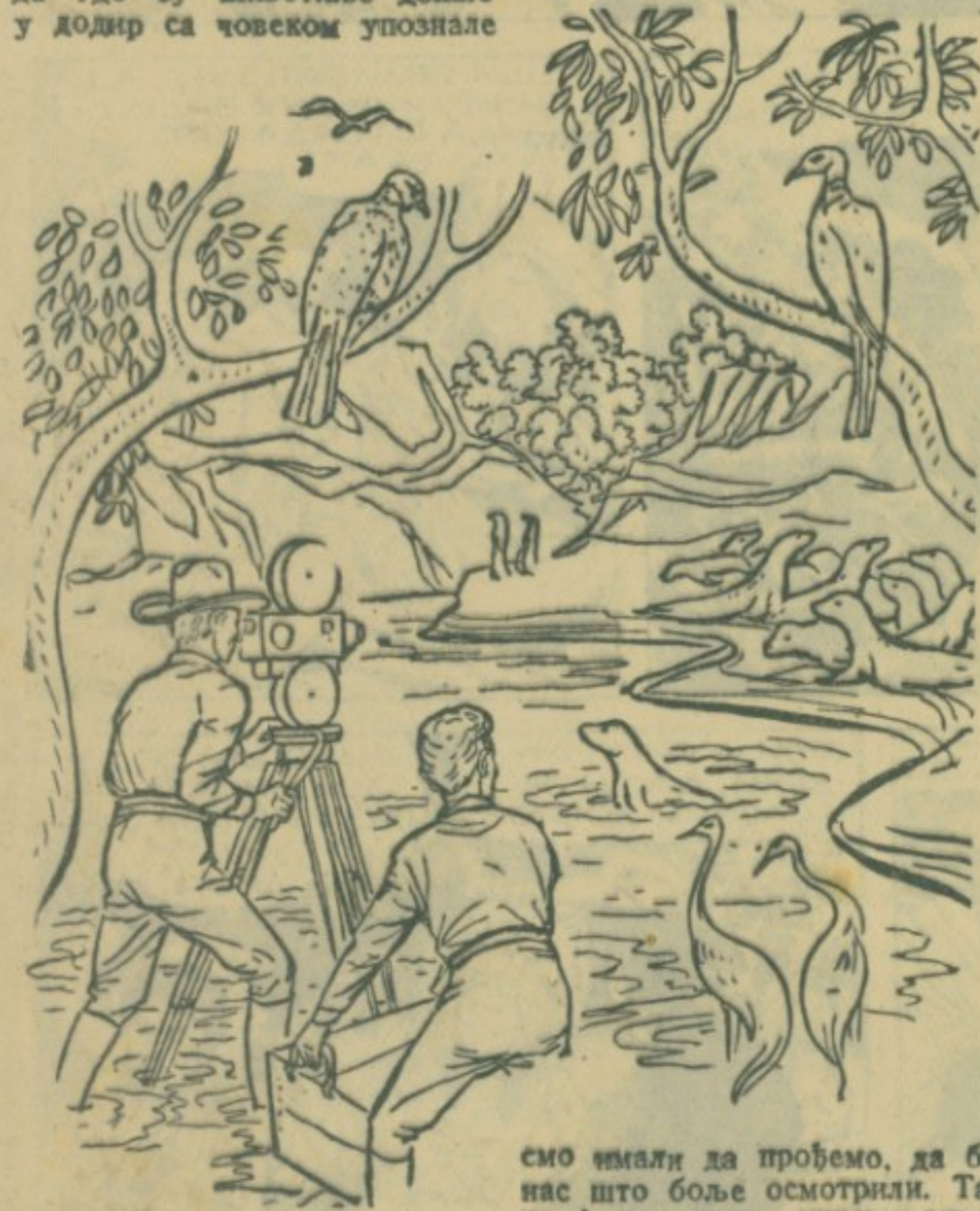
Читава мала механичка претстава одигра се кад на Сахат-кули у Берну избије пун час. Један петао почне да ку-



куриче, један рингишил с мичицима почне да се окреће, један пајак удара у два звона и најзад старац с пешчаним сатом, који претставља време, одбројава ударце.

# 8 месеци на ГАЛАПАГОСУ

**У** митовима и легендама разних народа најчешће се налази у којој животиње и људи живе у пријатељству, без узajамног страха и неповерења. Такав свет, изјављује, не може да постоји, јер свауда где су животиње дошле у додир са човеком упознале



су и његово оружје. Зато је место где се животиње не боје човека само оно где људи нема.

Постоји тако једна тачка коју је човек, у журби да направи целу земљину кутлу, просто изгубио из вида. То је неколико острва вулканског порекла, око 800 миља југозападно од Панама, у делу Тихог Океана којим ретко плове бродови — острвље Галапагос. Ова острва раније нису била насељена, док данас на њима живи мали број људи, и то само на извесним деловима. Тамо животиње још не знају да су страх и тек треба да упознају човека.

Сниматељ Чек Куфер отишао је на острва Галапагос са својим сарадником Коирадом Холмом да би за Волта Дизнија снимно филм „Острва у мору“. Ево како Куфер описује свој боравак на овим острвима:

— За осам месеци колико смо Хол и ја провели у водама Галапагоса на нашој јединици, која нам је била и кућа и превозно средство, постојала су нам ова острва позната као сопствени дом. Али, на једно никак о нисмо могли да се навикнемо — на дивље животиње које нису од нас бежале. Мали ждралови окупљали су се ноћу око наше ватре и посматрали нас главе узвучене у рамена. Прочитали смо поред гнезда албатроса и птица фрегата, поред гнезда галебова, пингвина и корморана. Ниједна од ових птица није била узнемирена нашим присуством, нити је покушавала да брани гнездо и младунце. Морали смо пажљиво да прелазимо преко стена на којима су се мирно сунчали циновски

морски гуштери, да их не бисмо нагазали. Велики јастребови посматрали су нас радознано и пратили нас у стопу. Они би слетели на какво дрво које се налазило на нашем путу, а кад бисмо прошли поред њих, на свега неколико метара удаљености, прешли би на неко друго дрво поред кога

очекивању, итсу појурили у воду, већ су дигли главе и радознано нас посматрали. Затим су женке, једна по једна, ушле у воду, да нас изблиза осматре, док је мужјак остао на обали. Једна је пришла камери, подигла се на задња пераја и приљубила нос уз објектив. Пружио сам руку и помиловао је по глави. Тога часа она је постала главна глумица у нашем филму. Као нека примабалерина, играла је са осталим женкама у водама залива и изводила највероватније фигуре, док смо ми вредно снимали.

Снимали смо тога дана много, а и следећих, све док се мужјак није досадило да посматра новостворено пријатељство. Неко време подгласно је негодовао, а онда је громко врежао. На то је био чопор побегло од нас, док је он, уз лаваж, полетео кроз воду у нашем правцу. Лично је на торпедо које нам се муњевитом брзином приближава.

Нисмо имали времена честито ни да размислимо, акамоли да нешто учинимо. У последњем тренутку подигао сам сандук у коме смо држали камеру и ставио га између себе и морског лава. Тако сам одбио први напад, а затим сам измахнуо сандуком и ударио разбеснелог мужјака по глави. Ово га је изненадило. Усправио се у води, почео бесно да лаје на нас, али није поновио напад. И дошњи нас је увек посматрао с негодовањем, али нас је остављао на миру.

То вече наша лађица била је укотљена у заливу. Морски лавови били су у лоду, далеко на пучини, и није било вероватно да ће се вратити пре јутра. Лежали смо поред ватре на обали и дремуцкали. Наједном, постао сам свестан да ме из мрака неко посматра. Осетно сам се нелагодно и погледао боље у том прав-

цу. Полако смо се кретали кроз пливак и припремали све што је потребно за снимање. Говорили смо шепотом, да не бисмо пробудили морске лавове. Веровали смо да ће се после буђења цео чопор сјурити у море главом без обзира, па смо се зато припремили и за подводно снимање. Кад је све било готово, почели смо да подражавамо гласове морских лавова, да бисмо их пробудили. Но, спавачи су се споро будили и, супротно нашем

ку. Угледао сам сову, која је буђина у нас. Кретала је главу лево-десно, да би нас што боље осматривала, при чему је показивала прву детинју радозналост.

Тада се зачуо шум крила и једна нова сова спустила се поред прве, затим још једна, па још једна. Набројали смо једанаест. Направили су круг око нас. Кад смо пошли да накупимо дрва за ватру, оне су се одмакле, да би се опет приближиле по нашем повратку. Док смо ишли чамцем до лађице, оне су нас пратиле. Кад смо се попели на палубу, свих једанаест слетело је на катарку. Тек кад смо ушли у кабину и затворили врата, одлетеле су.

Били смо очарани пријемом на Галапагосу. Дивљина нас је пријатељски прихватила. Могли смо на лак начин да дођемо до ручка тиме што бисмо каменом или штапом убили какву птицу, али то нисмо учинили. Радије смо разговарали с њима, и с другим животињама, као да нас разумију. Сове су нам одговарале звиждањем, а морски лавови лавежом. Време проведено на Галапагосу било је за нас велики доживљај.

## ПТИЧЈА ГНЕЗДА НА ВОДИ



По барама и мочварама Бенгалије, Индије, Јапона и Јужне Кине, као и Јаве и Филипина живи јакана, грациозна дуговрата и дугонога птица с репом фазана, из чијих се бронзаномрких јаја легу вероватно најруквији младунци у читавом животињском царству. Гледајући их онако голуждраве и неспретне, с дугим ногама и огромним, као сламка танким, ножним прстима, човек никад не би поверовао да ће се развијати у љупке птице, које својом лепотом не заостају иза барских ружа међу којима проладе читав свој живот. И одрасла

јакана има дуге ножне прсте, а на њима исто тако дугачке, праве канџе. Захваљујући тим дугим, широко растављеним прстима, јакана се спретно креће по лишћу лотоса, које се чак и не угиба под њеном тежином.

Јакана прави гнездо од водене траве и оно обично слободно плива међу лишћем и цвећем лотоса. Али, на јајима у гнезду не седи женка, већ мужјак. Читав живот јакана проводи шетајући по лотосовом лишћу или одмарајући се на њему. Мада је веома добар пливач и на води лебди лако као галеб, она нерадо напушта лишће барске руже. Птићи јакане такође не воле воду, али ипак у случају опасности беже у њу и зароне тако да им се на површини види само кљуун.

Одрасла јакана има веома живописно перје: глава и предњи део врата су јој бели, леђа тамносмеђа с љубичастим и пурпурним отсјајем, груди црне, крила бело-црна, ноге сине или зелене, а кљуун плавичаст. Са средине главе полазе према леђима две црне траке, између којих је перје бледозлатне боје.

Јакана, птица шареног перја и лаких, готово балетских покрета, претставља заједно са својим „домашњом“ лотосом најлепши украс бара и мочвара Источне Азије.

## Биљка тешка 225.000 кг

**К** ад се каже да постоји биљка која покрива читаво ју. тро земље и тешка је 225 тона, то може да звучи као шала или претеривање. Ипак, таква биљка постоји у близини Лос Анџелоса и сваке године је све већа. Она цвета по шест недеља годишње, у марту и априлу. Тада милиони цветова висе у гроздовима и привлаче посетнице. Ова биљка-пузавица засађе-

на је 1892 године. Тадања власница куће која се испод густог зеленила одавно више не види купила је саксију с пузавицом, такозваном кинеском вистаријом, за пола долара. Засадила је пузавицу испред куће, у нади да ће она покрити бар један њен део и тако одржавати хладовину за време

### Најстарији универзитети

Најстарији универзитет на свету у данашњем смислу те речи основан је у Паризу 1150 године. Универзитет у Кембриџу основан је 1200 године, у Саламанки 1217, у Монпељеу 1220, у Оксфорду такође 1220, у Падови 1222, у Напуљу 1224 и у Тулузи 1229 године. Иначе, установу за усавршавање људи у наукама основао је још римски император Хадријан, 138 године.

### Највећа сеоба животиња

Животиње се често у великом броју селе из једног краја у други, прелазећи притом по неколико десетина или стотина километара. Највећа досад позната сеоба забележена је код малих афричких газела „спрингбок“, које су дугачке свега око 75 сантиметара. Чопор који је пошао на пут упролеће 1900 године био је дугачак 24 километра, а широк 225 метара.

### Хумор преко телефона

У Диселдорфу, великом индустријском граду Западне Немачке, недавно је уведена необична новина, која има за циљ да орасположи оне који су тужни или уморни од посла. Ако неко зажели да чује добру шалу која ће га насмејати, треба само да окрене телефонски број 1167 и одмах ће му један пријатан женски глас испричати неку веселу причу или шаљиву доскоцицу. Да би обезбедила довољан број шала — јер је интересовање за ову нову врсту хумора све веће — телефонска централа у Диселдорфу ангажовала је најбоље западнемачке хумористе. Пошто је досад створена резерва од 20.000 шала, тако да нема бојазни да ће се скоро исцрпнати, диселдорфска централа намерава да уведе још један број са кога ће се у свако доба моћи да чују ведре приче и досетке.



топлих летњих дана. На ово није морала дуго да чека. Вистарија је расла великом брзином; како се тврди, по 25 сантиметара на дан. После неколико година пузавица је тако прекрила кућу да се у њој више није могло становати. Како је власница имала доста новца, а било јој је жао да се че пузавицу, сазидала је нову кућу 200 метара даље. Данас је и ова друга кућа велико захваћена.

Имање је до данас променило више власника и сви су они улагали знатна средства у негу пузавице и земљишта под њом. Требало је изградити велики број стубова спојених попречним гредама, како би се вистарија несметано ширила. Један од власника није могао да издржи толике трошкове и хтео је да уништи пузавицу. Тада је основано удружење које је преузело на себе бригу око циновске биљке, за шта му је било потребно 10.000 долара годишње. Преко целе године мора да се држи баштован,

ло да цвета касније него обично, стављане су око њеног стабла табле леда. У њеном хладу налазе се многобројни столнови и клупе за одмор. И за време највећих летњих жега, под њом је велика хладовина, а за време цветања пружа ова пузавица незабораван призор. Рачуна се да ју је од 1914 године до данас посетило преко пола милиона људи.

### КОЈИ ЈЕ ПРАВИ?

Старински часовник који у Бакинџемској палати стоји као украс у „Дворани 1844 године“ довео је у забуну све египтске стручњаке. Наиме, сматрало се да је овај часовник, који претставља бисту царице, чије су очи плоче са цифрама, аутентичан поклон Луја XVI Марији Антоанети и да је 1820 године некако доспео у руке египтског краља Борја IV. Међутим, сада је у Француској однекуд искрснуло потпуно исти сат, за који постоји више вероватноће да је онај прави.



# Судбина ЈЕДНОГ НАШЕГ РОМАНА

Анте Ковачић (1854—1889) заузима једно од најистакнутијих места у хрватској књижевности. Његов роман „У регистратури“ исто је тако добро познат српској читалачкој публици као и хрватској. После рата штампан је у Србији у два издања и увек налази нових читалаца, који с великом прате нарочито она изабрана места где Ковачић описује детињство и прве дане школовања свог главног јунака Иване Кичмановића, селачког дечака из хрватског Загорја. Роман „У регистратури“ био је последње Ковачићево дело. Тешке материјалне прилике које су пратиле писца од најранијих дана, кад се школовао као „џак-сиромак“, непрестана политичка борба против непријатеља хрватских народних права и слобода, дуги војни рад који му је једино престојао за књижевно стварање — све је то пре времена исприло његова животне снаге. Он је тешко првио оболео и умро је децембра 1889, у душевној болници. Имао је тек 35 година.

жњи што их је наша књижевност данас дала. Садржај романа требало је да буде друштвени, а облик сатиричан. Тако је он најавио своје ново дело, које је ускоро почело да излази у наставцима у једном часопису.

Но, у роману „Међу жабарима“ Ковачић није сликао само средину и типове које је упознао у Карловцу. То је хрватска малограђанска уопште, у свим хрватским градовима и градињима, што су убрзо потврдили протести који су стизали уредништву часописа не само из Карловца, него и из других провинцијских места Хрватске. Ковачићевим писањем осетили су се уверени и они које он никада није видео ни за њих чуо. Радња романа догађа се у именином месту Жабље Локве, а са њ се показало да у Хрватској стварно постоји много таквих места. Јер су на Ковачића одасвуд закретали малограђани и разне локалне величине, које су се осетиле дубоко уверене. Биле су то „непомоћне величине“, оне исте као и у Ковачићевом роману: разни доктори Брунде, Цвики, доктори Вјетрогонје и набећени интелектуалци као Петрица Кимовец, коме и име казује да је бескичмењак.

Ковачићев роман, разумљиво, највећу узбуну изазвао је у Карловцу. „Твој је роман страшно узбукао наше жабарске локве, — писао је Ковачићу један пријатељ. — Ту се све копрца, као у каквој великој локви кад навали страшна суша и нестаје воде... Једни се смијемо грохотом ко хммалајске жабе и уживамо, али јој га овдје оному који се највише смије кад изађе у слиједном броју његова фотографија... Најљепше је ипак то да су и они страшно узвијени и фотографирани којих ти и не познаш. Али и они не говоре, него шапћу. Чују се и туробни уздаси: „Ах, то нам је захвалност што смо га примили у своју грађанску свезу! Ех, страшне ли незахвалности!“

Али, протести стојају све бучнији. Не буне се само појединци, него и градови. Писма стижу и уредништву часописа и Ковачићу. Толико много уверених на све стране. Оптукују Ковачића да се срамотно руга „честитим грађанима и родољубима, заслужним људима за домовину“. А он им одговара: жалосно је да и једна особа, иједно у месту у Хрватској може да протегне на себе и да се поистоветује с оним опаком и смешним типовама у роману. „А о овом роману, као што и о сваком, стоји истина: његове слике и значаји могу се протегнути на све који држе да су онакви; исто тако не могу да се протегну ни на кога ко је свестан да није онакав.“

То је био Ковачићев одговор, увек одлучан и отворен. А часопис у коме је излазило његово дело био је присиљен да га обустави. Тако је роман „Међу жабарима“ остао недокончан. Ковачић више није доспео да ради на њему, а да га је и довршио ко зна да ли би могао бити штампан за његова живота.

## Како је прериски вук створио човека

— Индијанска легенда —

Кад је мудри прериски вук, којот, створио свет и животиње, сазва на збор сва жива бића да се с њима посаветује о стварању човека. Све су се животиње одавале позиву и дошле на једну чистину у шуми, где су поседале у круг, заузимајући места према свом положају. Достојанству и моћи. На прет седничком месту седео је лав, десно од њега медвед гризла, поред њега сури медвед, а са свим на другом крају круга, пет прстију, главу са очима, ушима и носом човек мора да има. Исто тако и глас као лав (лав, поласкај, заклима главом), али њиме не треба толико да ура. Гризалијев ход је практичан („Изванредно практичан“, сложи се гризали). Поред тога, гризали лема репа, — наставај којот — што је по мом мишљењу такође једно преимућство, јер је реп само стезиште бува („Сасвим тачно“, — замулла на то гризали). А што се тиче срдаћевих ушњу и очију, — наставај ле прериски вук — они ми се заиста чине бољим од мојих.



Срдаћ на то живи заклима главом и својим гранатим роговима, али, пре но што је могао ништа да каже, којот наставај:

— Роба је без длака по читавом телу и због тога сам јој увек завидео. Јер, крзно је већим делом године само једна мора. Због тога и човек треба да има кожу без длака, а његове канџе, тако ја мислим, треба да буду као у орла, јер орла има добар начин хватања. Али памет која је до века потребна не могу му додати ни од једне друге животиње, сем од самог себе. Веома бих се радовао кад бисмо човека дух начинили сличан човеку: мудар и довитљив.

После ових којотових речи диже се бура од протеста. Највише су викали они који нису били поменути у којотовом говору. Лав и мрки медвед се потукоше, кртица и миш такође, а сова покушаваше да којоту здере кожу с главе. Борба је престала тек кад су се сви заморили. Тада свака од животиња приону да од грудне земље начини човека онаквог каквог је она желела. На том послу су све заспале. Само је којот остао будан. Он прво илзи воду преко недоконаних модела заспао животиња, а затим је читаву ноћ правно и дотеривао свој модел. У расврт дана он удахну том моделу живот.

Кад су се остале животиње пробудиле, међу њима је стајао човек. А дакле из прерискије створење, — признаде он. — Али, четири ноге као прериског вука.



Наша књижевници и уметници стварали су у врло тешким условима. Живели су и радили у још недовољно развијеним културним приликама, у средини која није увек могла да схвати ни њихово дело, ни њихове личности. Често су постајали жртве ситних малограђанских сплетка и потсмеха, јер уметнички рад није био цењен и сматран је беспослицом. Ако би се и нашло „мецена“ који су пристајали да помогну којим млади таленат, они су му стављали такве услове да је његова слобода стварања била сасвим спутана. Биле су то мале новчане помоћи, које су прекидане обично у тренутку кад су биле најпотребније.

### Сам у борби

У свом роману „У регистратури“ Ковачић је приказао такав тип „мецена“, дажног и надувеног „добротвора“, друштвеног и културног паразита, који просипа са своје богате трпезе мрвнице сиротињи, да би га други, њему слични, узносили и славили његова „настојања око народне културе“. Роман је 1888 године излазио у наставцима у загребачком часопису „Вјенцу“. Изношењем

### Бернард Шо тражи реформу енглеске азбуке

Енглеска азбука могла је имати 40 слова уместо 26 ако тестаменту Бернарда Шоа буде призната законска важност. Славни драматург, који је умро новембра 1950 године, завештао је замашну суму (367 милиона француских франака) Британском музеју, с тим да се од тог новца на првом месту финансира рад на реформи енглеске азбуке. Нова азбука, у којој би према Шоовој жељи били представљени сви гласови енглеског језика, скратила би време исписивања енглеских речи. Британски музеј не дели то мишљење, а да му не би пропао новац покушава да судским путем поништи завештачеву жељу.

да зависила од листова у којима су излазила и од његовог расположивог времена.

Из тих разлога је остало недокончено и једно његово дело које би можда било најбољи југословенски сатиричан роман. То је роман „Међу жабарима“, широко замисљена слика учмалог паланачког живота и паланачких типова. Жабарни — та реч је у Хрватској постала појам за малограђанштину и нико га дотада није тако оштро назначио као Анте Ковачић.

Као адвокат, Ковачић је једно време боравио у Карловцу. Ту је врло живо учествовао у друштвеном животу, али је због своје одлучности, искренности и политичког става, уз мањи број пријатеља, стекао и већи број непријатеља. Они су успели да код власти израде решење да Ковачић буде протеран из Карловца „због увреде краљевског величанства“ и „у интересу јавног мира и поретка“.

### „Твој је роман узбукао жабарске локве“

У Карловцу је Ковачић имао прилике да упозна сав живот малог града, пуни злобе и силетака, политичког опортунизма и лицемерства. Била је то она средина која је тридесетак година раније сломила талентованог сликара Караца и натерала га на самоубиство. Но, Анте Ковачић је био борбен човек и није допустио да га она сломи. Замислио је да напише велики роман, „најопсе-

### Тилим са 32 милиона чвориха

Посматрајући неки оријенталски тилим види на њему само игру боја, фигуре, цветне арабеске и сплет геометријских линија. Но, све те шаре имају своје значење; оне су уствари одраз особе или породице која га је изтаткала. Тако, величина и лепота тилима и богатство украса на њему обично одговарају имовном стању његовог сопственика. Тилими се разликују и према сврси којој су намењени: молитвени, свадбени, за жалост итд.

Примитивни вертикални развојни довођени су вештим прстима да на њима створе готово све што се замислити може. Тај рад састоји се у везивању чвориха. Колико је стрљења и лажице за то потребно може се видети из следећег: тилим средњег квалитета садржи 1.000 до 2.000 чвориха на квадратном десиметру, а на неким, изванредно финим, има их и по десет хиљада. У лондонском музеју Викторија и Алберт налази се чувени оријенталски тилим „Адредиа“ са око 32 милиона чвориха.

### Милионске ризнице знања у Еброју

Највећа библиотека у Европи и на свету јесте Лењинова библиотека у Москви, која садржи 11 милиона књига. На другом месту у Европи налази се Салтуковљева библиотека у Лењинграду, са 6 милиона књига, а иза ње долазе француска Национална библиотека у Паризу и библиотека Британског музеја у Лондону с приближно истим бројем књига — 5.600.000.

### Рибе никад не џиу богу

Мала цео живот проводи у води, рибе никад не попију ни гутљај течности. Кад посматрамо рибу у реци или у акваријуму, чини нам се да она стално нешто гута. Она то, у ствари, удише кисеоник, увлачећи воду у своје шкрге, али никад ниједна кап не уђе у њен желудац. То спречава један нарочити кружни мишић који се налази у једњаку сваке рибе, а отвара се само кад риба хоће да прогута чврсту храну. Најновија испитивања показала су да риба добија кроз кожу или заједно с храном коју узима онолико воде колико јој је потребно за живот.



# ЗАКОН САВАНА

**3** а време дуге сушне сезоне у Источној Африци, немилосрдно сунце уништи све зеленило, а земља испуца од жеђи. Кад се најзад облаци спусти с Килиманџара и прве кише натопе савану Масан, стада изгладнелих антилопа и зебри почињу своје пировање, сладећи се новим, сочним лишћем и травом. Пре неколико година, ловац Џон Џорџ, који је дошао у Африку да

ли: ударили су се предњим копитама, уједали се, прекидали борбу и поново је почињали. Зебре-стражари као да тог дана нису савесно вршили своју дужност, јер сам ускоро приметно како се стадо приближава пет лавова. Шуњали су се непримећени

лчас био побеђен од свог млаћег супарника и који се налазио у средини стада, почео је да заостаје. Остале зебре су га престизале, заобилазећи га с леве и десне стране. Мужјак је застајкивао и збуњено махао главом. У истом тренутку приметно сам како се у трави, на простору између мене и прогоњених животиња нешто креће. Био је то веома леп, млад лав, кратке гриве и крзна боје меда. Лав је био лицем окренут стаду и из траве му се видео само део чеља и очи. Наједном, његово тело се затегло, он се одба-



кроз високу траву, лагано и нечујно као што се бојни разарачи крећу по мирној површини мора. Женке-зебре посматрале су борбу мужјака, а кад је млади од њих однео победу стадо је наставило мирно да пасе, још не примећујући лавове.

дио од земље и сручио на старог мужјака. Нападнута животиња била је зачас савладана. Стари мужјак почео је да се брани ногама сувише касно, његови ударци су били сувише ниски и погађали су празан простор. О-

би своју ловачку збирку обогатио новим трофејима, лутао је из дана у дан озеделом саваном, надајући се да ће наићи на каквог младог лавца с бујном и величанственом гривом. На тим својим ловачким походима Џорџ је упознао афричку савану и законе који у њој владају. А какви су ти закони, најбоље показује догађај који је он касније често препричавао.

А лавови су наставили да се прикрадају, заштићени травом, крећући се један за другим у једном реду, све док њихов предводник није прошао испред самог чеља стада. За њим су ступала још два лавца. Три снажна тела, затегнута и спремна за скок, застала су за тренутак, а затим су се бацила на чело стада. Скок је био преурањен, како ми се учинило, јер су зебре стигле да се муњевито окрену и надалу се у бег. Читаво стадо бежало је у правцу у коме сам се ја налазио. У почетку, лавови су сваки својим скоком сустигали прогоњено стадо. Њихов предводник само је за длаку промашио да своје канџе заригује у бок једне зебре. А онда су лавови успорили свој трк, као да им је било довољно што на смрт уплашене зебре следе увек на истом растојању.

Један стари мужјак, највероватније онај исти што је ма-

## Сваког дана 200.000 километара...

**Н**јујорк је једини град на свету у коме лифтови, децачи у блистаним униформама који пребацију људе од приземља до највиших спратова облакодера, преваљују свакодневно у вертикалном правцу по 20 до 30 километара. У животу грађана Њујорка лифтови играју огромну улогу. У овој највећој вароши света има их преко 45.000. Сваког дана они се покрену просечно 18 милиона пута и притом пређу преко 200.000 километара. У једном великом облакодеру који је недавно завршен на Манхатану постављено је 40 километара каблова за лифтове. Експресни лифтови, који огромном брзином и без задржавања возе до тридесетог или четрдесетог спрата великих облакодера, претстављају прави баук за људе који су први пут у Њујорку. Многим путницима приликом пењања позди и у самом лифту добијају јаке грчеве праћене повраћањем, а после муњевитог силаска остају неколико секунди потпуно глуви. Да би се избегла ова невоља, путницима се пре поласка лифта препоручује да прогутају пљувачку.

живот више десетина хиљада породица у 2.100 облакодера био је озбиљно угрожен. Бебе на вишим спратовима нису имале млека, јер разносачи нису могли да се пењу, а болесници су остали без лекарске неге. Степеништа су била препуна „лутника“ који су после пређених 15 или 20 спратова застајали да поврате дах. Једна старија жена пошла је са свог 73-ег спрата у биоскоп, као и обично, четврт часа пре почетка претставе. Али, овог пута морала је да силази пешке, па је у биоскоп стигла тачно на половину претставе. На повратку је било још горе. Иако је кренула кући око шест часова после подне, док се попела до свог стана била је дубока ноћ. Преморена жена више није имала снаге да спреми себи вечеру, већ се стропштала у постељу и одмах заспала.

Амерички лифтови су неопходно сигурно превозно средство. За последњих 12 месеци, на читавој територији САД није забележен ниједан несрећан случај услед квара или невоље на лифтовима.

### ШТА ЈЕ КОГОЛ?

Когол је мрежа за лов на обалну рибу. Ова мрежа има крила и врећу с дрвеним обручима. На крају крила налази се по један колац, који држи мрежу усправно разанету.

штри зуби лавца зарили су се у његов врат, док су канџе цепаале леђа. Под тежином лавца, коју је скок само повећао, мужјак се срушио. На савладану животињу бацили су се одмах и остали лавови, не показујући никакву жељу да наставе прогањање осталих. Ова једна зебра била је све што им је за тај дан било потребно.

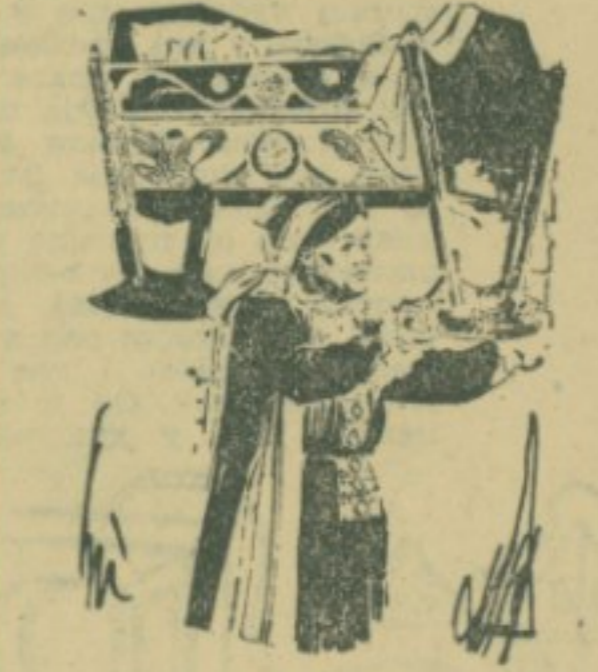
Погледах преко поља и са запрепашћењем спазих да су зебре још ту. Читаво стадо застало је на удаљености од неких 150 метара и с неким благим погледом неразумевања и чуђења гледало је лављу гољбу. А затим је мирно наставило да пасе.

После кратког времена зебре су се поново обазреле да би посматрале лавове, или можда само зелену траву, која је тамо где су били лавови изгледала много сочнија и зеленија. Једна стара жена дигла је главу и оћушила ваздух, а затим је повела своје ждребе натраг, према лавовима. Једна за другом, кренуле су за њом и остале зебре и ускоро је читаво стадо пасло на домаћају лавова, који су се и даље гостили. Мало помало зебре су с три стране окружиле лавове и са уживањем пасле сочну траву. А лавови су кидали месо са убијене животиње, потпуно заокупљени јелом. Најзад, највећи међу њима био је сит. Устао је и лепо кренуо, трбуха тако надувеног да је изгледало да ће се распући. За њим се упутно и други, посрћући од ситости.

Кад су им се лавови приближили, зебре су се мирно размакле и они су прошли кроз сред стада. А оне су наставиле да пасу, сигурне бар за овај тренутак и не бринући за сутрашњицу.

# ВЕРОВАТИЈА

## С КОЛЕВКОМ НА ГЛАВИ



У селима италијанске покрајине Пијемонт, кад мајка пође на њиву она се не одваја од свог детета, које заједно с његовом колевком носи на глави.

дар овога пса, неки поштар, причао је да је пас као штење имао сасвим нормалне уши. Тек кад је псић напунио четири месеца уши су почеле нагло да му расту, тако да су до краја прве године биле дугачке 40 сантиметара.

## СПАСЛА ГА МРЕЖА

Један рибар и власник рибарске барке из Аркошона, у Француској, пао је непажњом за време рибарења у море. Његови помоћници покушали су да га спасу, али без успеха. Најзад, кад су закључили да је потонуо и да га не вреди више тражити, момци су почели да извлаче бачене мреже и — у једној од њих нашли су несрећног рибара који је био без свести. Тек после дугих напора пошло им је за руком да га поврате.

## СТЕНА — ЖАБА



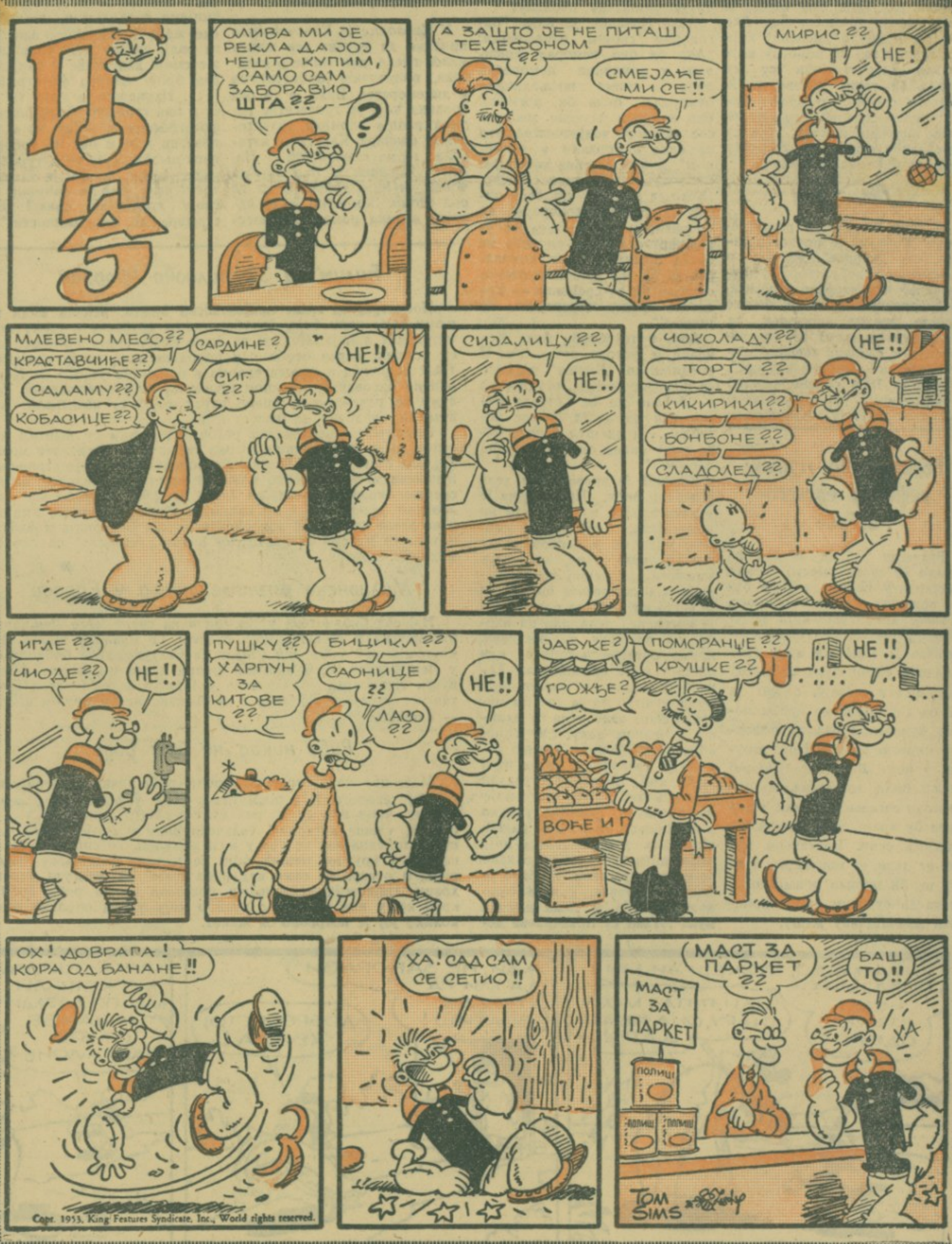
У близини Јубуа, у Бриганској Колумбији, наилази се једна усамљена стена која много потсећа на буљоку жабу.

## НЕОБИЧНА ПОБЕДА

Доктор Марта Кенон из Утаха, прва жена-сенатор у Сједињеним Америчким Државама, имала је на изборима за Сенат само једног противника: свог мужа. На тим изборима, одржаним 1896 године, она је добила троструко више гласова од свог противкандидата.

## ЦИНОВСКЕ УШИ

У Единбургу, у Енглеској, утинуо је 1937 године један пас који је имао уши дуге по 63 сантиметра. Госпо-



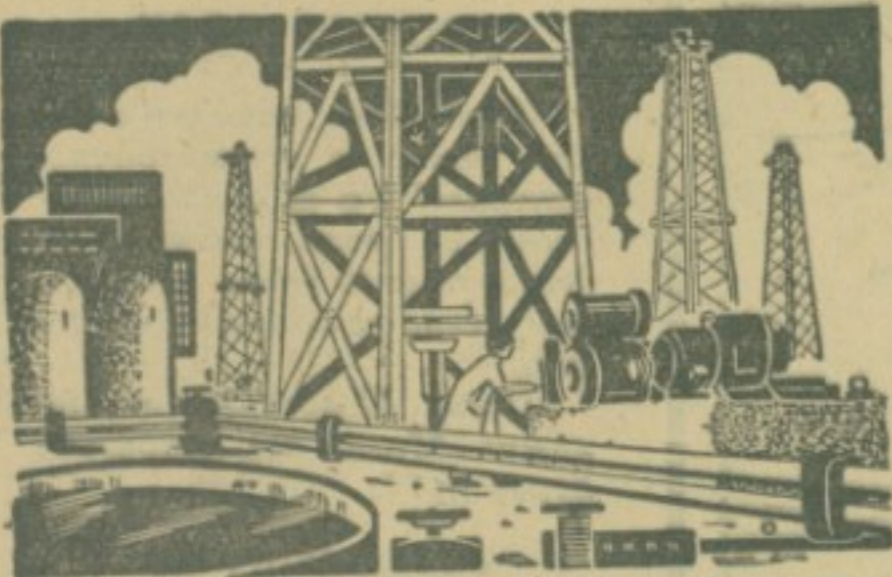
Copyright 1953, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.



НИЈЕ ВИШЕ МОНОПОЛ

Деценијама се готово свуда у свету нафтеном земаљском буши спремама које су конструисали амерички стручњаци. Међутим, амерички начин бушења одавно је урочен руским системом, код кога се употребљава специјална турбина. Увиђајући преимућство оваког начина рада, једна америчка фирма из Тексаса наручила је у Москви 24 овакве турбине и откупила право да у Америци израђује исте такве направе.

Сама турбина није скорашњег датума. Пронађена пре 30 година, стално је усавршавана, док



није постала сасвим употребљива и рентабилна. Она се састоји од зупчаника, као и токарска машина за стругање дрвета и метала, али, уместо да се окрене око осовине, она дејствује специјалним системом с којим се налази у вези. Мада је основни принцип рада ових, како се у токарству зову „фрез-машина“ врло једноставан, требало је да прође доста времена док су оне усавршене за бушење тла.

КАУЧУК ОТПОРАН ПРЕМА ВЕЛИКОЈ ТОПЛОТИ

После истраживања француских научника која су довела до „калембена“ пластичних материја, група енглеских стручњака успела је да каучуку да својства услед којих ће он моћи да поднесе велику топлоту. За сада овај „хибридни“ каучук може без опасности да поднесе топлоту од 230 степени, док се, као што је познато, обичан каучук топи на знатно нижој температури.

ПОСЛЕ ФРАНЦУСКИХ ЗЕЧЕВА — ЕНГЛЕСКИ

Познато је да је вирус миксоматозе, који је пренет из Аустралије, уништио добар део француских зечева. Пошто се извесно време задржао само у Француској, вирус је „прескочио“ Ламани и почео да пустиши по Енглеској. Он је и тамо имао велики „успех“. Према статистичким подацима, док је у 1952 години на Британ-



ским Острвима било око 300 милиона зечева, у 1955 години није их било више од 3 милиона. Но, овај губитак Британцима ће бити само од користи, јер, како се тамо терди, на тај начин биће спасено поврћа у вредности од 15 милиона фунти годишње, што чини око 12,5 милијарди динара. Али, међу енглеским стручњацима има људи који ову појаву друкчије тумаче. Они кажу да ће лицице, кад понестане зечева, којима се хране, убудуће нападати живину, тако да ће, укупно узев, штета ипак бити већа од користи.

ПРАКТИЧАН ГЛОБУС

Начињен је глобус који се може надувати као дејчи „луфтбалон“. Израђен од пластичне масе и провидан, он има чвечицу за дивање и испуштање ваздуха. Овај глобус има ту добру страну што је тежак непун килограм и, кад није напуњан, заузима веома мало простора. Кад се надува, пречник му износи 40 сантиметара. По чему се план пута може обележавати оловком, која се лако брише гумом, без икаквог оштећења пластичне површине. Глобуси од пластичне масе нарочито ће користити авијатичарима и морепловцима које задеси несрећа.

„МОЗАК“ ЈЕ ДОБИО ОКО

Кад би електронске машине биле живе, имале би доста разлога да се луте на луце због њихове неспособности. Јер, постоји велика разлика између невероватне брзине којом рачуна „електронски мозак“ и спорости којом добијене бројеве сређује и чита човек. Наше, људи читају резултате на основу дешифровања бушотина које се добијају на картонима-убаченим у ову направу. Да би се убрзао овај начин рада, боље рећи да би се отргнано „неспособни“ човек, и енглеској лабораторији Солартон конструисали су нове делове електронског „мозга“. Убачена је сасвим мала телевизиска камера која „посматра“ утиснуте цифре, па то што „људи“ преображава у електронски погон, убележи га у „сећање“ и затим, путем нарочитих електричних удара, саопштава готове резултате. Ово најновије електрично „око“ чита 120 бројева у секунди.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПОНОВО ИЗЛАЗЕ НОВИНЕ НА ЛАПОНСКОМ ЈЕЗИКУ

Ускоро ће Лапонци у Норвешкој опет имати новине на свом језику. Пре педесет година постојале су новине на лапонском, али су морале да прекину издавање. Сада ће излазити једанпут недељно у 20.000 примерака, захваљујући помоћи локалних власти и Министарству пољопривреде у Ослу.

УРЕЂАЈ ПРОТИВ ВИБРАЦИЈА

Инжењери једне америчке фабрике радио-апарата израдили су уређај који спречава вибрацију код машина или је своди на најмању меру. Он тренутно реагује на сваку вибрацију, стварајући супротну силу, која ту вибрацију апсорбује. Иначе, уређај је врло једноставан и налази се у малој кутији. Неколико оваквих кутија постави се испод машине, да би је изоловали од тла. Помоћу овог изума могу се отклањати вибрације и при брзинама од неколико хиљада обротаја на минут.

ДА СЛЕТАЊЕ И УЗЛЕТАЊЕ АВИОНА БУДЕ СИГУРНИЈЕ

На аеродрому у Балтимору, у САД, испробана је са успехом нека врста пилотовског у-сисвача. Овај апарат — који ће, по мишљењу проналазача, уштедети авионској индустрији милионе долара који су досад ишли на одржавање и оправку машина — скупља са писте шљунак, задртје и друге делове који су били узрок многих кварова код млазних и турбинских мотора. Он има снагу која одговара снази 1200 обичних домаћих усисвача за прашину и толико је тежак да се мора вући трактором.

ПРЕДВИЂАЊЕ „ЛОВЦА ХЕМИСКИХ ЕЛЕМЕНАТА“

Доктор Глен Сиборг, кога називају „највећим ловцем елемената на свету“, сматра да ће се за идућих 5 до 15 година створити још седам нових хемиских елемената. Научници са универзитета у Калифорнији, који су сарађивали у изналажењу плутонијума, мисле да ће то бити елементи од 102 до 108. Највероватнији начин

да се они створе, каже доктор Сиборг, био би неки специјални разбијач атома, сличан оном који има калифорниски универзитет. Нови елементи биће од велике важности за проширење људских знања у области атомске структуре.

НЕОБИЧНА КОЛЕКЦИЈА

Руски лекар Василије Федотов, који живи на Јалти, преко тридесет година скупа етикете са кутија шибца. Сада се у његовој колекцији налази преко 80.000 етикета из готово свих земаља света.

ЗА БЛАГОВРЕМЕНО ОТКРИВАЊЕ РАКА

Један лекар из Охаја пронашао је нов начин за утврђивање рака, који, наводно, у 90 од сто случајева даје тачне резултате. Проба се састоји у агуравању крвног серума. Код особа оболелих од рака крвни серум агурава се другачије него код здравих и та се густина може лако мерити. Ако они први резултати буду потврђени и додјиним опитима, метод лекара из Охаја свакако ће наћи широку примену.

СА ИСТОМ ПОТРОШЊОМ СТРУЈЕ — ЈАЧА СВЕЛОСТ

У Америци је произведена једна нова врста електричних сијалица, које су, према изјави стручњака, „највећи напредак у овој области за последње 42 године“. Нове сијалице дају за 6 до 15 одсто јачу светлост при истој потрошњи енергије. Ово појачање светлости постигнуто је на тај начин што тунгстенове жице у сијалици иду вертикално, тј. уредом са осовином сијалице, и што су удвостручене.

ЈОШ ДВА АНТИБИОТИКА

У САД су пронађена и усавршена два нова антибиотика. Први, катомцини, добијен је од једног микроба који се налази у сувој трави и успешно делује против стафилокока, које су биле отпорне према досад познатим антибиотцима. Други, назван албомидин, већ је показао добре резултате код обољења коже, плућа и костију, као и код крвних обољења.

СЛУХ КОД КОРЊАЧЕ

Лекари са универзитета у Принстону утврдили су да корњаче имају слух само за ниске тонове и да нису у стању да чују високе. На основу мерења прецизним електронским апаратима, дошло се до резултата да корњаче нису у стању да чују звуке виолине или флауте.

ВЕШТАЧКИ ЗУБИ И УКУС

Лекари са зубне клинике у Бостону испитивали су какав утицај имају вештачки зуби на укус. Том приликом је утврђено да људи са вештачким зубима немају утачан укус за слатко као што то имају људи са здравим зубима. Изведен је овакав опит: двадесеторици људи са вештачким и двадесеторици с природним зубима дати су слаткиши. Док су они други били у стању да разликују равне степене зашећерености, први то нису могли.

ПРОНАЂЕН ШОПЕНОВ МАНУСКРИПТ

Сасвим случајно, међу неким старим хартијама, недавно су пронађене ноте које је Фредерик Шопен писао својом руком око 1830 године. То је ком позиција песме „Гласник“, опус 74, која спада у збирку „Пољских песама“. Шопенови манускрипти представљају прилично реткост у међународној трговини рукописна чувених људи.

МАЊЕ ЗНАМО НЕГО ШТО ВИДИМО

На основу најновијих проучавања, установљено је да наше очи шљуу у мозак само један стоти део онога што су примиле и да, према томе, видети не значи исто што и знати.

ПОСЛЕДИЦА РАЗВОЈА АВИЈАЦИЈЕ

Електронски уређаји за навигацију и бомбардовања код једног савременог бомбардера на млазци погон тешки су око 700 килограма. То значи да су само они готово двапут тежи од читавог авиона којим су некад летела браћа Рајт.

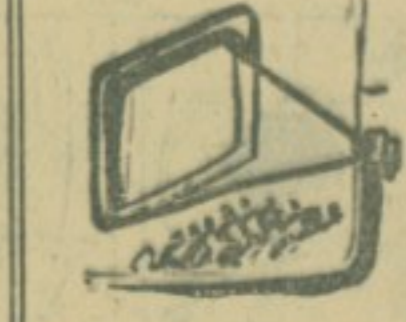


... на грчком острву Евдеји, које затвара Волоски Залив, налази се град који се зове Политика.

... најдуже годишње доба на нашој хемисфери је лето (93 дана и 1 час), а најкраће зима (89 дана и 1 час).

... реч педантан долази од француске речи „педант“, што је некад значило само — учитељ.

... прва биоскопска дворана у Београду налазила се у кафани „Хајдук Вељко“, у Кнез Михаило-

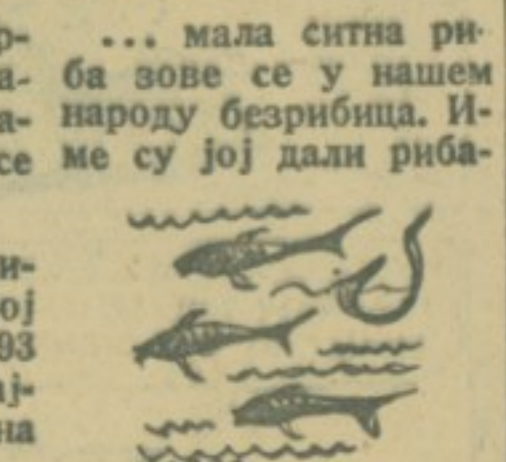


вој улици, у згради где је данас књижара „Просвета“.

... према предању, грчки филозоф Платон умро је пишући.

... река Волга има од извора до ушћа 3.688 километара, што значи да је дужа од пречника Месеца, који износи 3.480 километара.

... у старој Спарти и грађани и животиње морали су да гладују један одређени дан у години. Новац уштеђен на тај начин предавао се државној благајни.



... мала ситна риба зове се у нашем народу безрибца. Илази се су јој дали риба-

... позориште Јоакима Вујића у Крагујевцу давало је 1835 и 1836 године представе које је посеивао само кнез Милош са својом породицом, дворанима и нарочито позваним гостима. Не позване особе нису могле присуствовати представама.

... за време Луја XIV била је мода да мушкарци носе муфове. Муфови су и данас један део шкотске народне мушке ношње.

... име Топчидер долази од турског назива Тобин-Дере, што значи Тобиска Долина.

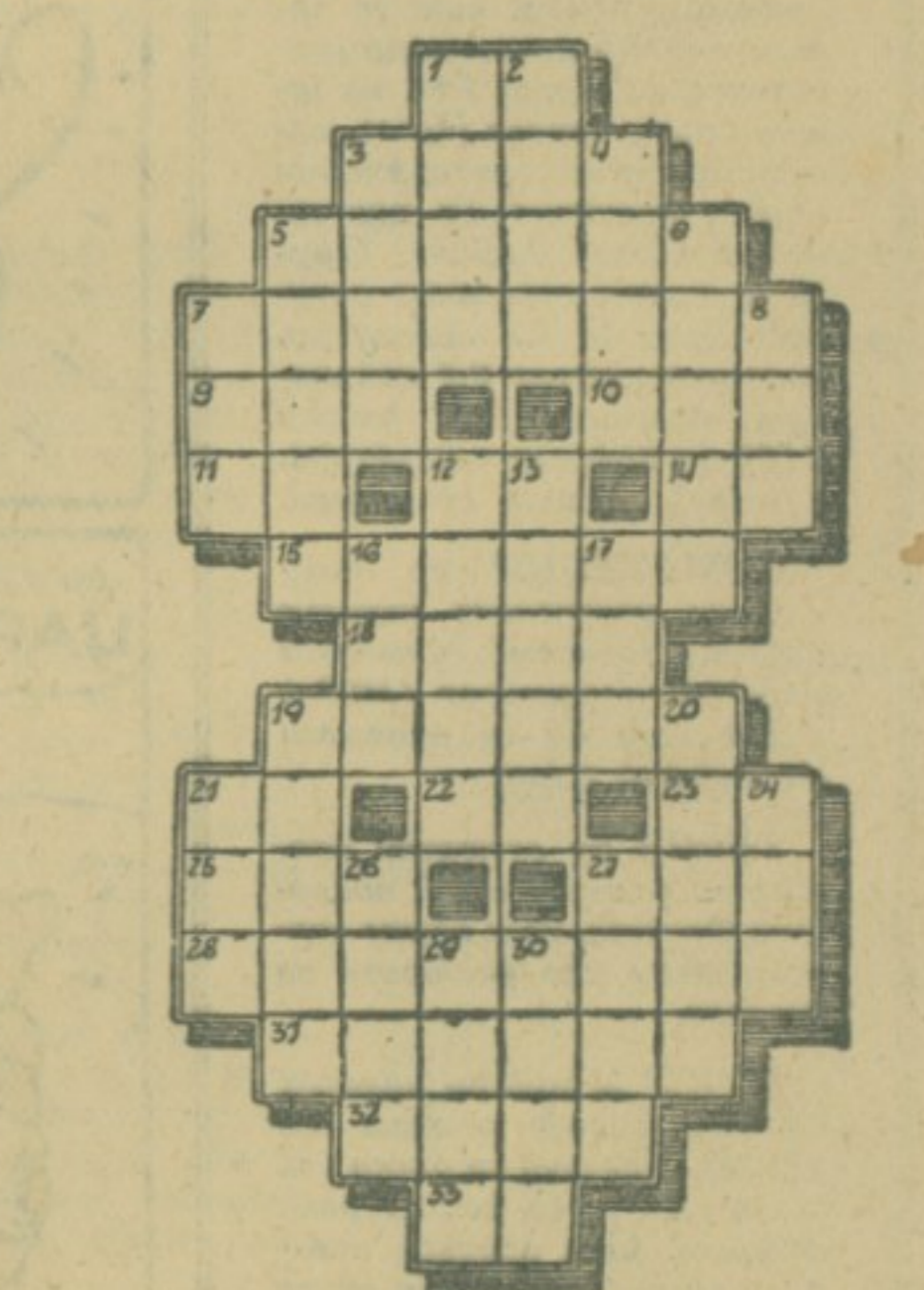


... славу и заста лете отприлике истом брзином.



Водоравно: 1) слово латинице; 2) шумски папкар; 3) део кошуре; 4) презиме холандског сликара из 17 века; 5) речено острво; 10) област у Западној Европи; 11) предлог; 12) место у Србији; 14) хемиски знак за литијум; 15) презиме италијанског композитора из 19 века; 18) део тела; 19) град у Италији; 21) потврдна реч; 22) мера за површину; 23) лична заменица; 25) назив; 27) биљка љутог корена; 28) један превезани предмет; 31) дан у седмици; 32) знак за обележавање трајања тонава; 33) нота.

Усправно: 1) листопадно дрво; 2) презиме француског сликара из 19 века; 3) сребро излучено у танке жице; 4) део рупице; 5) врста четинара; 6) летопис; 7) град у средњовековној Србији; 8) једноцифрен број; 12) назив река; 13) седиментна стена настала таложењем кречњака; 16) лична заменица; 17) јужни воће; 19) отворено криво отиште; 20) праживотиња; 21) шип; 24) друга; 26) град у Немачкој; 27) место у близини Београда; 29) предмет слепог обожавања; 30) слово грчке азбуке.



РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) река; 5) корунд; 7) поток; 8) Ис; 10) енос; 11) Ана; 12) Тур; 13) траг; 14) ај; 15) арапа; 16) Асмара; 18) хапа; 19) калета; 21) шодер; 22) па; 24) улар; 25) пат; 26) Тир; 27) рата; 28) а; 29) ташир; 30) ацилин; 33) Амор.

Усправно: 1) ротор; 2) Ерос; 3) лук; 4) Ин; 5) копула; 6) Динара; 7) пета; 8) сага; 11) Арарат; 13) трапер; 15) аматер; 17) Скадар; 19) колмба; 20) Апатин; 21) пута; 23) атар; 25) пашир; 27) рало; 29) тим; 31) на.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Како се решавају ребуси?

»Чаробне реченице



СЛ1

Има деце, па и дечјих родитеља, који се често питају шта значи понеки ребус, јер не могу да га реше. Тежак им је. А, уствари, није тако. Већина ребуса се лако решава, као што се лако и саставља. Треба само тачно пронаћи шта значе поједине слике у ребусу и назвати на запете које спреда или позади слике одузимају по једно или више слова.

Ако, например, нацртамо, као на слици 1, кучице, браду и свирача, па испред кучица и браде ставимо по једну запету, а тако исто и иза свирача, добићемо окрњене речи: учини рада свира. Кад се сад те речи лепо сложимо, добићемо решење ребуса: Учи Ђира да свира. Сва је тешкоћа пронаћи да ли се те сви или кучица, да ли је свирач или примаш.

275010  
823070

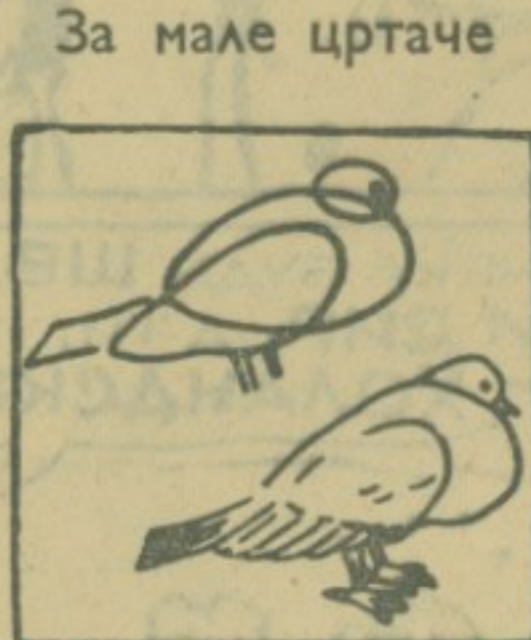
СЛ3

ПРО: 1853  
631009

СЛ2

Уместо са сликама, ребуси се могу правити и само са

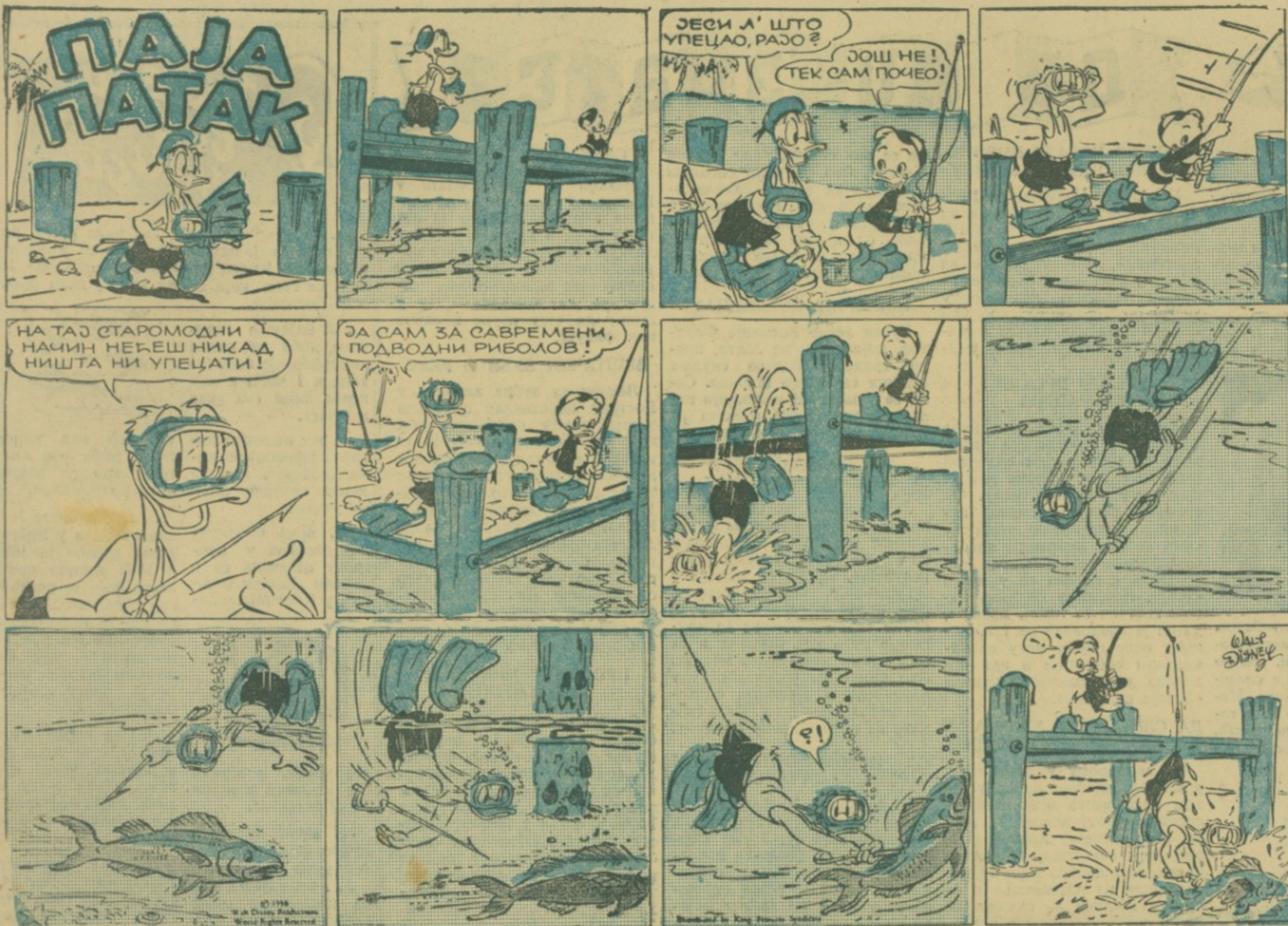
словима и бројевима, као што је овај који видите на слици 2. Имамо прво три слова: про, па онда број 1, од кога се одузимају прва два слова и последње, затим долази број 8, коме важе сва слова, па од броја 8 одбија се последње слово, па број 3 остаје са свима словима, а од броја 6 отпадају прва два, па онда дође слово а, број 3 губи прво слово, 100 остаје цело, па слова икр и, на крају, од броја 9 одбија се само прво слово. И сад, кад прочитамо све



Нема да се мучи, куче, један кружњик други муче. И док тренеш — голуб гуче!



У потезу једној, од тачке у оку, Нацртаћеш бубу, мада није лепа, Готова ће бегн у најкраћем року Кад почнеш од ока и свршиш код репа.



**ЕФИКАСАН ЛЕК**

Белка: Јеси ли сипала Паји у кафу онај лек против пушења који сам ти дала?  
 Пата: Јесам.  
 Белка: Па, је ли имао дејства?  
 Пата: Јесте, престао је да пије кафу.

**ОМИЉЕН ГОСТ**

Мики: Шта, запослио си се као инжењер у електричној централни? То је врло непријатна дужност. Сигурно ти сви затварају врата пред носом. Нико не воли кад му дођеш.  
 Шиља: Напротив. Сви ми кажу: „Молим вас, навраћите други пут“.

**ОБЕЗБЕДИО СЕ**

Оцу Попају ослабио вид, па пошао и купио — троје наочара. Чуде се познаници и питају га шта ће му толике наочари.  
 — Е, прве су ми за гледање на даљину, — одговара им стари Попај. — Друге су за читање.  
 — А треће?  
 — Треће ми служе да тражим прве и друге кад их негде загурим.

**КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР ШПАНСКИ**

**ОРУДА** је: врста шкољке стара битешка игра планина острво  
**СОМАТЕНЦИ** су: село у Аллима војска врста плаве рибе старе занатлије  
**ТЕРПЕ** су: посуде брегови племена на Хималајима старе женске капе  
**МУЈЕР** је: сир део хаљине планина у Босни старо ватрено оружје

**ОДГОВОР:**

**ОРУДА** је острвце у Јадранском Мору, које се налази око 8,5 километара југо-источно од Сувог Рта, на јужном врху острва Цреса, односно девет километара источно-североисточно од пристаништа Малог Лошиња. Оруда је махом стеновито острво. Дуго је 1,2 километар, просечно широко 0,4 километра, површина му износи 0,509 квадратних километара, а највећа висина 14 метара.

**СОМАТЕНЦИ** су били војници каталонске народне одбране за време шпанског рата за независност (1808—1813) који су се окупљали на звоњење звона.

**ТЕРПЕ** су вештачки брежуљци у холандској покрајини Фризји, који елуде стеновишту као уточиште од поплава.

**МУЈЕР** је женски хаљетак од црне вулене тканине без рукава. Навлачи се преко главе, пошто је са свих страна ситивен. Око грудног отвора, рамењача и по дну скута везан је златним зајтаном, ширитом и шљокицама. Носи се на Власини, у врањском и тиротском крају.

WALT DISNEY'S  
**СЕДАМ ПАТУЉАКА и ГУСАР**



ПОД ДЕЈСТВОМ ПОГЛЕДА СТАРЕ ВЕШТИЦЕ, ТРИ ПРИЗАТЕЛОХ ОСТАДОШЕ НЕПОМИЧНИ!

ШТА ДА РАДИМ С ЊИМА?

АХ! ОХ! ВЕ... ВЕШТИЦА!  
 ХМ! НАЈБОЉЕ ЋЕ БИТИ ДА ИХ ПРЕТВОРИМ У СИР, ПА ДА ИХ ПОЈЕДЕМ. ОБОЖАВАМ СИР... ОТКАКО САМ БИЛА ПАЦОВ!

НЕ МИЧИТЕ СЕ! НЕ ГОВОРИТЕ! ВИ СТЕ У МОЈОЈ ВЛАСТИ!

ТИ, ПАПАГАЈУ, БУДИ КАЧКАВАЈУ!

ЛОУТКО НЕКА БУДЕ ШВАЈЦАРСКИ СИР, А ТИ, УИО, ХОЛАНДСКИ!

ОХ! ОХ! ЈОШ НИСАМ ВИДЕЛА ОВАКО УКУСАН СИР!

ЈЕДИНО ЈЕ СЛОБОДАН ОНАЈ ГЛУПИ МУТКО!

НАСТАВИЌЕ СЕ